

ורבי יהושע אינו חולק על עצם דין זה שעשאוה כטמא מת, אלא סובר שאין בדבר היכר כנגד הצדוקים שהרי גם בקודש אין צריך הערב שמש לנוגע בכלים הנגמרים בטהרה – לכך מצריך רבי יהושע לטמא ולהטבילו (כן הוכיח החזון-איש (טהרות י, ח) מדברי הרמב"ם, וכן כתב במרומי שדה ודחה דברי הטורי-אבן שתלה עיקר דין זה במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע. וע"ע חזו"א פרה ה, א).

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש... דאמר קרא כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת – הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת. פירוש, כי הכלים הם שקדשו קדושת הגוף את מה שבתוכם (ע' מנחות יט ובחיים פח), וכיצד נתקדשו הסממנים המונחים באמצע הכלי מלמעלה והרי אינם נוגעים בו [ומה שאמרו (בזבחים כה) אויר כלי ככלי הוא באופן אחר, ובסופו לנוח דוקא] – אלא שכל מה שבכף החשיבתו תורה כיחידה אחת. וזהו דיוק הכתוב מכף אחת – כל המונח בתוכה מתייחס אל הכף ודבר אחד הוא. [ושינה הכתוב כף אחת עשרה זהב ולא 'כף זהב אחת עשרה (= משקל עשרה של כסף. ע' ספרי ורש"י) כמו שכתוב קטרת כסף אחת אלא הקדים 'אחת' לחומר הכף, לרמז שבא לדרשה ולא למנין] (עפ"י משך חכמה נשא ז, יד). וכן הרחיב בזה בספר קדשי שעה לגרמ"י יעקובוביץ שליט"א יז, והביא כמה ראיות לכך שעיקר דין 'צירוף כלי' נאמר לגבי קידוש כלי, ויישב בזה כמה קושיות. וע"ע מרומי שדה.

דף בד

ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקדש, שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי לקדש. ואם תאמר הלא מחוסר כפורים שמותר בתרומה היינו שהוא אוכלה ואינו פוסלה, ואם כן הרי אינו קל יותר משלישי שגם הוא אינו פוסל את התרומה, ומה היא חומרתו של שלישי על פני מחוסר כפורים?

יש לפרש משום ששלישי, אף על פי שאינו עושה רביעי, מכל מקום הדבוק בו נפסל (ערש"י לעיל כ. ד"ה הפוסלה), ואם כן היה למחוסר כפורים להאסר לאכול בתרומה שהרי אין לך דבר דבוק מזה שהיהו כדבר אחד עם המאכל, וא"כ ממה שמחוסר כפורים מותר באכילתו מוכח שהוא קל יותר משלישי (עפ"י מרומי שדה כאן ובחולין לד: וע"ע במובא ביוסף דעת סוטה כט.).

(ע"ב) 'מדקתני סיפא שהיד מטמאה חבירתה לקדש אבל לא לתרומה, הא תו למה לי הא תנא ליה רישא'. לפירוש התוס' (בע"א ד"ה בחיבורין, עפ"י התוספתא) שהיד מטמאה את חברתה אפילו לא נגעה בה, מובנת קושית הגמרא בפשיטות, מדוע כפל התנא דבריו. אבל יש סוברים שאין היד מטמאה את חברתה אם לא נגעה בה [ואם לא נגעה הראשונה בשניה, ונגעה השניה בקודש – לא פסלתו], אלא שלכתחילה הצריכו חכמים טבילה לשתי הידים שמה תגע יד אחת בחברתה, לפי זה אין כאן הכפלת דברים, כי הרישא מחייבת טבילה ליד האחרת לכתחילה והסיפא מוסיפה שאם נגעה יד בחברתה – טימאתה, ומה מקשה הגמרא.

ופירש הר"ד כוונת הקושיא כך; הלא גם ללא הסיפא היינו יודעים ממילא שכן הדין, שהיד מטמאה את חברתה אם תגע בה, שאילולא כן מדוע הצרכנו להטביל את שתי הידים לקודש, אם לא משום גזרה שמה תגע בה ותטמאה – אלא תוספת הדברים בסיפא באה לומר שגם אם נגעה ביד חברו – טימאתו. א. גם לפירוש התוס' יש תוספת חידוש בסיפא, לומר שלא רק לכתחילה צריכה השניה טבילה אלא שכל עוד לא טבל טמאה

היא ופוסלת את הקודש. ואולם משום כך היה די בסיפא בלבד ואין צריך לרישא. ולפי"ז היה יכול לתרץ לא זו אף זו קתני. ב. לרמב"ם (בפירושו למשנה ובהלכות אבות הטומאות יב,יב) דעה אמצעית, שיש חילוק אם היד הטמאה לחה או יבשה. וכן פירש הרע"ב. והראב"ד השיג וכתב שמן הסוגיא מוכח הפכו [וע' גם ברש"ש במשנה]. וכנראה כוונתו לקושית הגמרא הא תו למה לי הא תנא ליה רישא.

זכי יש נגובה לקדש והלא חיבת הקדש מכשרתו' ואין לומר שזו גופא המעלה בהקדש, שאין צריך הכשר משקין – שאם כן מדוע דיבר התנא על אכילה, היה לו לומר אוכלים נגובים לתרומה ולא לקדש, אם לנגיעה אם לאכילה (מרומי שדה).

'כגון שתחב לו חבריו לתוך פיו... וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן, לקדש גזרו בהו רבנן'. הרמב"ם (אבות הטומאות יב,יג ע"ש בכס"מ) מפרש דלא כרש"י ותוס', שגזרו מכל וכל לאכול קודש בידים מסואבות אפילו על ידי תחיבת חברו, שמא יאכל עמהם חולין בידיו. וזו כוונת הגמרא 'וביקש לאכול צנון...'. כלומר הואיל וכך הוא הדרך, על כן אסרו בכל אופן אכילת קדש כשהידים מסואבות (עפ"י לקוטי הלכות).

'עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה... ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן'. התוס' (בבבב פת. ובחולין לה:) הקשו מה יעשה אותו כהן ביין המעורב בקודש ובתרומה. עוד העירו (ע' בטורי אבן) הרי סתם 'רביעית' בלשון חז"ל היא רביעית הלוג, והלא הכמות המנימלית של שימוש ביין למזבח היא רביעית ההין, וסתם אדם שמתנדב לא מתנדב פחות מכן, ולמה המשנה לא פרשה 'רביעית ההין' ונקטה דבר שאינו מצוי כלל?

כנראה על תמיהות אלו בא רש"י ז"ל להשיב בשתי מלים: 'רביעית לוג שמן נאמן' – כי הנה מוכח מכמה מקומות ברש"י (ע' טבול יום ב,ה; שבת ה,ב תוספתא ב"ב ד ועוד) שהיו שנהגו לצקת מעט שמן על היין, כנראה כדי למנוע החמצה בלי שיצטרכו לסגור החבית ('מצאתי בספר מסעות שכך נוהגים היום בשוקי היינות שבאיטליה'). אף כאן מדובר על אדם ששפך רביעית לוג שמן קודש – שהיא הכמות המועטת של שמן למנחה, רביעית לוג למצורע (ע' גזיר לה.) – על יין תרומה. וכיון שהשמן והיין אינם מתערבים, ראוי היין לשתיית הכהן וראוי השמן למנחה (מתוך 'עיונים בדברי חז"ל ובלשונם' להרב חנוך ארינטריו ז"ל עמ' קי. וע' רש"ש).

מו"מ ארוך לתרץ קושית התוס' הנ"ל, מה יעשה בתרומה וקדש המעורבים – ע' בחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב כד; דבר אברהם ח"א ל; מרומי שדה. וע"ע במובא ביוסף דעת שבת ה:

דף כה

'ביהודה אין ובגליל לא – מאי טעמא? אמר ריש לקיש מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהן'. יש אומרים (ערמב"ם טומאות מת יא,ז; כפתור ופרח י) שטומאת רצועה זו ענינה משום 'מדורות העכו"ם', שגזרו חכמים טומאה על מדור העכו"ם משום שקוברים שם נפליהם (ע' אהלות יח,ז; פסחים ט). ולפי זה מובן שבזמן שבטל ישוב הנכרים מאותה רצועה – אין בה טומאה, כמו ששנינו (אהלות יח,ט. וע' ראב"ד הל' טומאות מת יא,ט ובמשנה למלך) עיר של עכו"ם שחרבה אין בה משום מדור העכו"ם.

א. משמע בגמרא שכלי הנגמר בטהרה אינו אלא כשני או שלישי לטומאה, ואעפ"י שחוששים לצינורא דעם הארץ, כיון שהוא חשש רחוק לא הצריכו חכמים רק עיקר הטבילה ולא החמירו בטומאתו (עפ"י חזון איש קכט. וע"ש טהרות י, ח).
ב. כלי חרס שאין מועילה לו טבילה לטהרתו, לא גזרו עליו להצריכו טבילה בגמר מלאכתו (ערש"ש; תפארת ישראל פרה ה, א).

ד. שפופרת שחתכה לחטאת; רבי אליעזר אומר: יטבול מיד [משום חשש צינורא דעם הארץ כנ"ל]. רבי יהושע אומר: יטמא ואחר כך יטבול [כדי לקדש בתוכה מי חטאת עם האפר קודם הערב שמש, להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית].
גם החותכה והמטבילה טעון טבילה מפני שעשאוה כטמא-מת שמתמא אדם, אבל אינו טעון הזאה שלא עשאוה אלא כטמא מת בשביעי שלו.

א. הטורי-אבן כתב שלרבי יהושע, החותך והמטביל צריך לטמאו ואח"כ יטבול. והנצי"ב חולק וסובר שאין החותך והמטביל את השפופרת בכלל העוסק בשריפת הפרה.

ב. יש להסתפק האם החותכה [הוא ראשון לטומאה] מטמא חולין אם לאו. ונראה שזהו ספיקם של התוס' לעיל (כא.). ואולם לענין קודש נראה שהוא כראשון לטומאה והשפופרת אב-הטומאה (עפ"י חזון איש קכט. וע"ע במה שכתב בטהרות י, ח).

ג. לא זה בלבד שעשאוהו כטמא מת אלא כל טומאה דרבנן בחטאת עשו כנוגע במת שמתמא את חברו, וחברו גם כן מטמא את חברו ואפילו הם מאה (עפ"י משנה פרה יג. ע' מרומי שדה).

ה. שנו בברייתא: מועלם לא חידשו דבר בפרה – דבר שאין כדוגמתו במקום אחר. ופירש אביי, שלא נתנו טומאה בפרה לדבר שאינו ראוי לקבל טומאה, כגון כלי שאינו מיוחד למדרס אינו טמא מדרס. אבל דבר הראוי לקבל טומאה עשאוהו כטמא אף על פי שלא נגע בטומאה, כגון שפופרת שחתכה עשאוהו כטמא מת כאמור.

ו. אין מטמא משום מדרס אלא כלי המיוחד לשיבה או לשכיבה או לדריסה (והישב על הכלי אשר ישב עליו הזב...). ולכן זב שכפה סאה וישב עליה – טהורה משום מדרס.
דין כלי חרס ומפץ לטומאת מדרס – נתבאר בשבת פד.

דין היטמאות הכהן העושה את הפרה – נתבאר ביומא ב.

דפים כג – כד

כה. האם הכלי מצרף מה שבתוכו לענין קבלת טומאה, ומדאורייתא או מדרבנן?

הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש, שנחשבים כל החתיכות כחתיכה אחת והנוגע באחת מהם נטמא כולם, אבל לא לתרומה. ולכן קטורת וגחלים שבכלי שנגע טבול יום במקצתם – פסל את כולם. לדברי רבי חנין דין תורה הוא (כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת – הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת). ולרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן – מדרבנן.

לדברי ריש לקיש משום בר קפרא, אפילו לרבי חנינא אין צירוף מדאורייתא אלא לדבר הצריך לכלי (בכלי קודש. עתוס'), כגון קטורת שבכף, אבל שאינו צריך לכלי כגון שירי מנחה שהם לאכילת כהן, אין הכלי מצרף אלא מדרבנן. ולרב נחמן בשם רבה בר אבוח, מהתורה אין צירוף אלא לכלי שיש לו תוך, אבל כלי שאין לו תוך אינו מצרף אלא מדרבנן.

א. יתכן ולמאן דאמר צרף כלי מדרבנן, כשאינו צריך לכלי אין צירוף כלל, אף לא מדרבנן (עפ"י

תוס'. וע' גם רמב"ם וראב"ד אבות הטומאות יב, ח).

הרמב"ם פסק כרבי יוחנן שצירוף כלי מדבריהם. ואפילו אין לו תוך הכלי מצרף [שמסתבר שרבי יוחנן אינו חולק על רב נחמן. לקוטי הלכות]. ואפילו אין הדברים נוגעים זה בזה, נגע באחד נטמא כולם (עפ"י מנחות כד).

[לענין קמיצה בעשרון שחילקהו, פסק הרמב"ם (פסוה"מ יא, כג) שספק הוא. ע' בספר קרן אורה מנחות כד; קדשי שעה יז].

ב. יש אומרים שגם שני דברים שונים, כגון קטורת וגחלים המונחות בכלי אחד, הכלי מצרפים לטומאה אם נגע באחת מהן (הר' אליקים יומא מח; ר"ח פסחים יט בשם 'יש אומרים'). ויש חולקים וסוברים שדין זה נאמר רק לצרף כמה חלקי דבר להחשב כיחידה אחת (ע' טהרת הקדש מנחות כד ד"ה אין – בשיטת רש"י).

ג. כשם שהכלי מצרף לענין טומאה, כך מצרף לענין הכשר לקבלת טומאה (עפ"י תוס' חולין לו; תורי"ד פסחים כ). ויש חולקים (ע' בראשונים בחולין לו; ברכת אברהם פסחים יט – בדעת רש"י). יש אומרים שצירוף כלי מועיל גם לענין שיעור לקבלת טומאה, שהכלי מצרף את החתיכות לענין השלמת השיעור (ע' מאירי שבת צא ועוד). פרטים נוספים בדין צירוף כלי – ע' במנחות כד.

בענין מגע טבול יום בקטורת ובגחלים – ביזמא מח.

דף כד

כו. א. מנין לרביעי בקודש שהוא פסול?

ב. נטמאת ידו אחת – מה דין ידו האחרת, לתרומה ולקודש? האם יד מטמאה את חברתה?

ג. מי שידיז מסואבות – האם מותר באכילת תרומה וקדשים בלא שייגע בהם? והאם מותר לו לאכול חולין עמהם?

א. רביעי לקודש פסול, קל וחומר ממחוסר כפורים שמותר בתרומה ופסול לקודש, שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקודש.

א. רש"י כתב שלדעת האומרים 'דיו' גם כשנפרך הקל-וחומר, אין רביעי בקדש פסול מדאורייתא אלא מדרבנן. וכן דעת הרמב"ם (אבות הטומאות יב). וכן למאן דאמר אין משקה מטמא אוכל ואין אוכל מטמא אוכל, אי אתה מוצא רביעי בקדש מהתורה. ורבנו תם (עתוס' כאן ובפסחים יח) חולק וסובר שיש רביעי מהתורה על ידי עצים ולבונה.

ב. רבי עקיבא אינו סובר קל-וחומר זה, ולשיטתו [ששלישי טמא בחולין] למדים רביעי בקודש מזהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (עפ"י פסחים יח).

ב. נטמאת ידו אחת – חברתה טהורה לתרומה, אבל לקדש מטביל את שתיהן שהיד מטמאה את חברתה בקדש. לדברי רב שיזבי, דוקא בחיבורין (רש"י: היד הטמאה נוגעת בטהורה בשעה שהטהורה נוגעת בקדש. תוס': יד אחת נוגעת בדבר הפוסלה, והיד האחרת נוגעת בה באותה שעה). ואביי הקשה והוכיח שהוא הדין שלא בחיבורין.

בתוספתא משמע שהיד מטמאה את חברתה אפילו לא נגעה בה, שגזרו חכמים שמא תגע גם היא בדבר המטמא (עפ"י תוס'). ויש סוברים שאין השניה טמאה ואם נגעה בקדש לא פסלתו אלא שלכתחילה הצריכו לטבול את שתיהן, שמא תגע יד האחת בחברתה (עפ"י הראב"ד והר"ד). ויש מחלקים בדבר: אם יש ביד הטמאה לחלוחית – טמאה היד השניה ללא מגע, ואם היא יבשה – אין השניה טמאה עד שתגע בה (עפ"י רמב"ם ורע"ב).

ונחלקו תנאים בדרגת טומאתה של היד השניה; לרבי היא מטמאה את הקודש (כשני לטומאה), ולרבי יוסי ברבי יהודה – פוסלת ולא מטמאה.

אמר רבי יוחנן [ואף ריש לקיש חזר ואמר כן]: היד מטמאה גם ידו של חברו כשנגעה בה ולא רק ידו שלו, לפסול את הקודש.

פסק הרמב"ם (אבות הטומאות יב, יב) שהיד השניה פוסלת את הקודש ואינה מטמאתו.

ג. מי שידי טמאות אסור לאכול קדש בידיו אפילו לא באו מים על המאכל לעולם, שהרי חבת הקדש מכשרתו לקבל טומאה [משא"כ בתרומה].

אם תחב לו חברו מאכלי קדש לתוך פיו, או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרכר (– פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה), גזרו חכמים שלא יאכל עמהם חולין שמא תגע ידו הטמאה בקודש שבפיו, או שמא יגע ברוק שבפיו ויעשהו ראשון, ויחזור ויטמא את הקדש (ערש"י ותוס'), אבל בתרומה לא גזרו.

מרש"י ומתוס' משמע שתחיבת חברו או אפילו הוא עצמו בכוש ובכרכר וידיו טמאות – מותרת. ואולם הרמב"ם (אבות הטומאות יב, יג) אוסר, גזרה שמא יאכל עמהם חולין בידיו.

דפים כד – כה

כו. מהם חילוקי הדינים בנאמנות עם הארץ על טהרת יין ושמן, בתרומה ובקדשים?

אין עם הארץ נאמן על טהרת תרומה אלא בשעת הגתות והבדים (אם משום שחברים מטהרים את כליהם, או מתקנה מיוחדת ולא מן הדין. (ערש"י ותוס' לעיל כב. ורש"י כה: ד"ה ובמלאין). ואין חילוק בין יהודה לגליל לענין זה. כן הוכיח אביי) – על היין בשעת היין ועל השמן בשעת השמן.

התאחרו פירותיו מלהבשיל, כיון שעבר זמן הגתות והבדים לרובא דעלמא, שוב אינו נאמן. עברו הגתות והבדים והביא לו ע"ה חבית של יין – לא יקבלנה הימנו אבל מניחה לגת הבאה ואז יקבל. עבר וקיבלה, נסתפקו בגמרא אם יכול החבר להניחה אצלו עד לגת הבאה אם לאו.

משמע למסקנא שמותר לו להשהותה (תוס'). וכ"כ בלקוטי הלכות שמסתבר להקל דמלתא דרבנן הוא. והרמב"ם השמיט דין זה).

חטים וקמח בחזקת שלא הוכשרו לקבל טומאה, ונאמן עם הארץ לומר שלא הוכשרו, אבל אינו נאמן לומר הוכשרו ולא נטמאו.

בשעת הרגל כל עמי הארץ נחשבים כחברים ונאמנים על הטהרות, כדלהלן כו.